

SähköSANOMA

kommunikointisovellus Windows-käyttöjärjestelmälle

Käyttöopas Communicator 5

Sisällys

Tervetuloa SähköSANOMAn maailmaan	2						
Muistitikun sisältö	2						
SähköSANOMAN avaaminen ja sulkeminen	2						
Toiminnan pääperiaatteet							
Huomioitavaa SähköSANOMAn käytössä	4						
Kieliopilliset merkit	4						
Komentosivu	6						
Päivitysten teko	7						
Valmiiden sivujen päivittäminen ajotilassa	7						
Valmiiden sivujen päivittäminen muokkaustilassa	9						
Communicator 5:n muokkaustyökalut	10						
Uuden kuvan hakeminen	10						
Uuden painikkeen (ruudun) luominen	12						
Painikkeen tai painikkeiden koon muokkaaminen	13						
Pop up ihmiset sivun päivittäminen	14						
Linkittäminen	14						
Valmiin viestin tekeminen tai vaihtaminen	15						
Näppäimistön vaihtaminen	16						
Communicator 5:n asetukset	17						
Ohjelmien asentaminen	20						
Communicator 5	20						
DialoQ-taivutin	21						
SähköSANOMA	23						

Tervetuloa SähköSANOMAN maailmaan

SähköSANOMA on Communicator 5 kommunikointiohjelmalla rakennettu taulusto, joka toimii Windows-käyttöjärjestelmässä eli Windows tietokoneella. SähköSANOMA toimii DialoQ taivuttimen kanssa.

SähköSANOMA - kommunikointiohjelmasovellukset on rakennettu Sanoma 24- ja 48 – kommunikointikansioiden sanastoilla ja näkymät vastaavat kansioiden aukeamia.

Muistitikun sisältö

- SähköSANOMA 24-PK; viesti jää (viesti pysyy viestirivillä "puhumisen" jälkeen ja siihen voi lisätä tai poistaa sanoja).

- SähköSANOMA 24-PK; viesti poistuu (viesti poistuu viestiriviltä "puhumisen" jälkeen, kun valitaan uusi sana)

- SähköSANOMA 48-koulu; viesti jää
- SähköSANOMA 48-koulu; viesti poistuu
- käyttöopas

Älä tallenna tikulla oleviin tiedostoihin päivityksiä, äläkä poista tikulta tiedostoja!

Kopioi tarvittava kansio (esim SähköSANOMA 24-PK viesti jää) koneen tiedostoihin - >Communicator 5 -> "käyttäjän nimi" -> minun sivustoni-kansioon ja tallenna tekemäsi päivitykset sinne.

Muistathan ottaa varmuuskopion myös käytössä olevasta päivitetystä versiosta eri muistitikulle.

SähköSANOMAN avaaminen ja sulkeminen

Avaa SähköSANOMA aina työpöydällä olevasta kuvakkeesta, jotta ohjelma avautuu suoraan käyttäjän taulustoon.

Tietokone on hyvä sulkea käyttämällä SähköSANOMAN komentosivun "sammuta tietokone" painiketta, jolloin ohjelma sulkee ensin kaikki ohjelmat ja vasta sitten itse koneen.

Toiminnan pääperiaatteet

SähköSANOMASTA löytyy 18 aihepiiriä eli kategoriaa kuten kansiostakin.

Jokaisessa aihepiirissä on eri sanaluokan sanoja. Kuvien taustavärit ovat samat kuin kansiossakin käytetyt eli pronomineissa sininen, verbeissä punainen, adjektiiveissä vihreä, substantiiveissa keltainen ja muissa pikkusanoissa harmaa.

Lisäksi ruudut jotka on linkitetty johonkin toiseen sivuun, ovat väritykseltään astetta tummempia. Linkkiruudussa on lisäksi ruudun oikeassa alakulmassa pieni vihreä nuoli.

Lauseita muodostetaan valitsemalla kuva kerrallaan, jolloin kuvat siirtyvät viestiriville. Kun viestiriviä klikkaa, puhuu ohjelma suomen kielen mukaisesti taivutetun lauseen ääneen.

Nyt minä haluan mennä kauppaan.

viimeisin

Poista kaikki - painikkeesta saa tyhjennettyä viestiriviltä kaiken, kun taas poista viimeisin - painike poistaa vain viimeisimmän kuvan.

Lausetta rakentaessa on hyvä ilmaista asiansa mieluummin kahdella tai kolmella lyhyellä lauseella, kuin yhdellä pitkällä lauseella.

Jotta taivutin osaisi taivuttaa ja puhua viestin ääneen oikein on suositeltava lauserakenne:

AIKA + TEKIJÄ + TEKEMINEN + KOHDE + PAIKKA

Huom! Suomenkielen taivutusmuotojen määrästä johtuen taivutin ei valitettavasti aina toimi oikein.

Huomioitavaa SähköSANOMAN käytössä

Kieliopilliset merkit

Kieliopillisia merkkejä löytyy vasemman laidan kielioppiosiosta sekä ajatuskuplan alta avautuvasta ponnahdusikkunasta.

Kieliopillisten merkkien käyttö eli taivuttimen "säännöt"

Menneisyys:

Käytä tätä merkkiä pääsanan jälkeen. Esim. "Minä halusin mennä kauppaan." (minä, haluta, aiemmin, mennä, kauppa)

Tulevaisuus:

Aiemmasta ohjeesta poiketen (aika ennen tekijää) tätä merkkiä tulee käyttää vasta verbin jälkeen tai lauseen lopussa. Esim. "Minä haluan myöhemmin mennä kauppaan" (minä, haluta, mennä, myöhemmin kauppa)

Monikko:

Käytä tätä merkkiä pääsanan jälkeen. Esim. "Minä haluan omenoita" (minä, haluta, omena, monikko)

Kielteinen ilmaus:

Käytä tätä merkkiä, kun haluat muodostaa kielteisen lauseen. Esim. "Minä en halua mennä kouluun" (minä, ei, haluta, mennä, koulu)

Yhdistäminen:

Käytä tätä merkkiä, kun tarvitset ja-sanaa yhdistämään kaksi substantiivia tai adjektiivia. Esim. "Minulla on koira ja kissa." (minä, lla, olla, koira, ja, kissa) TAI "Se on pieni ja ahkera." (se, olla, pieni, ja, ahkera)

Käytä tätä merkkiä, kun haluat yhdistää verbejä tai lauseita. Esim. " Minä katson ja kuuntelen televisiota." (minä, katsoa, +, kuunnella, televisio)

Omistaminen:

Käytä tätä merkkiä elollisten kanssa ilmaistaksesi että jollakin on jotakin. Esim. "Minulla on kirja" (minä, Ila, olla, kirja). Tämä merkki lisää lauseeseen omistuksen.

Ehdollisuus:

Käytä tätä merkkiä konditionaalimuodossa pääsanan jälkeen. Esim. "Äiti ajaisi autolla " (äiti, ajaa, -isi, auto)

Kysymykset:

Käytä tätä merkkiä verbikysymyksessä. Liitä merkki tekemisen perään. Esim. "Ajaako äiti autolla?" (ajaa, ko, äiti, auto)

Käskymuoto:

Käytä tätä merkkiä saadaksesi verbistä käskymuoto. Esim. "Mene pihalle!" (mennä, käsky, piha)

Lauseiden erottaminen toisistaan:

Jos haluat tehdä useamman lauseen "tarinoita", käytä lauseiden lopussa tätä merkkiä, jotta taivutin osaa erottaa lauseet toisistaan. Tällä tavalla voit tallentaa pitkiäkin tarinoita ja katsoa sekä kuunnella ne koko sivun viestiriviltä.

Kellon aikojen kertominen:

Kun haluat kertoa kellonaikoja, tulee luvun perään laittaa minuutti-merkki, jotta taivutin osaa taivuttaa lauseen oikein.

Komentosivu

Muista sammuttaa SähköSANOMA ennen koneen sulkemista!

Päivitysten teko

Tarvittaessa SähköSANOMAAN tehdään päivityksiä, jotta sivuilta löytyy käyttäjälle tärkeät merkit. Communicator-ohjelmalla muutoksia voidaan tehdä sekä ajotilassa että muokkaustilassa. Ajotilassa voidaan tehdä yksittäisiin painikkeisiin muutoksia, mutta laajemmat muutokset tulee tehdä muokkaustilassa.

Valmiiden sivujen päivittäminen ajotilassa

Ajotilassa voidaan tehdä niin sanottuja pikamuokkauksia.

Yksittäisen painikkeen muokkaukseen pääset ajotilassa klikkaamalla hiiren oikea ja valitsemalla **Muokkaa painiketta,** jolloin kaikkien painikkeiden reunat muuttuvat punaisiksi. Valitse nyt haluttu painike klikkaamalla, jolloin avautuu painikkeenmuokkaustyökalu.

Tällä työkalulla voit tehdä valitsemaasi painikkeeseen halutut muokkaukset.

Teksti & kuva -välilehdellä voit hakea kuvan kirjoittamalla kuvahakuun haluamasi sanan ja valita ehdotetuista kuvista mieleisen. Vaihtoehtoisesti voit hakea kuvan omista kuvatiedostoista tai ottaa valokuvan liitettäväksi painikkeelle.

Muokkaa myös painikkeelle tuleva teksti.

Tällä työkalulla voit myös muokata painikkeen ääneen liittyviä asetuksia **Ääni**-välilehdeltä sekä Linkki-välilehdeltä lisätä tai poistaa linkityksiä. (tarkemmat ohjeet löydät Communicator 5:n aloitusoppaasta.)

Kun olet tehnyt kaikki tarvittavat muokkaukset, klikkaa ok.

Jotta muokkaukset tallentuisivat, klikkaa vielä hiiren oikeaa ja avautuvasta näkymästä klikkaa tallenna.

Valmiiden sivujen päivittäminen muokkaustilassa

Laajemmat muutokset tehdään **muokkaustilassa**. Muokkaustilassa tehdään kaikki tarvittavat muutokset ja ajotilassa voi tarkistaa kuinka tehdyt muutokset toimivat.

Ollessasi **ajotilassa** avaa sivu, jonne haluat tehdä päivityksiä. Tämän sivun saat muokkaustilaan klikkaamalla **Shift + F5** TAI VAIHTOEHTOISESTI **hiiren oikea** -> **muokkaa sivustoa.**

Muokkaustilassa oltaessa

Communicator 5 ohjelma näyttää sivulistassa kaikki SähköSANOMAssa olevat sivut.

Halutun sivun saa auki klikkaamalla sitä.

Takaisin ajotilaan päästään klikkaamalla työkaluriviltä Ajotila-painiketta.

Communicator 5:n muokkaustyökalut

Huom! Ole tarkkana, mikä työkalu milloinkin on aktiivisena. (Aktiivisen työkalun merkkinä on alas painettu kuvake.)

Muokattavan painikkeen valitsemiseen tarvitset valintatyökalua.

Uuden kuvan hakeminen

Valitse ensin painike, jota haluat muokata.

Valitse **Lisää kuva**-työkalu, jolloin oikeaan reunaan aukeaa kuvahaku. Kirjoita haluamasi kuvan hakusana hakukenttään. Jos haet kuvan omalta koneelta esim. valokuvan kuvatiedostosta, valitse selaa.

Kun olet valinnut haluamasi kuvan, klikkaa alareunasta ruksi kohtaan käytä kuvatekstiä; mikäli haluat ruutuun kuvan lisäksi myös tekstin. Tämän jälkeen klikkaa käytä.

Lisää teksti -työkalulla pääset muokkaamaan painikkeessa olevaa tekstiä. Tekstin paikan ja fonttikoon saat määriteltyä työkalurivin painikkeista.

Äänityökalulla pääset muokkaamaan painikkeen ääniasetuksia.

Äänityökalu				x
Ääni napsautettaessa	Kuuluva vihje	•		
Äänityyppi				
Ei ääntä				
Synteettine	n puhe			
O Nauhoitettu	u ääni			
Äänitiedost	.o:			Selaa
Teksti puheeksi				
Puhu tekst	i painikkeesta			
🔿 Puhu tekst	i:			
				d
Sekalainen				
Estä käyttö	iliittymän käyttö	äänen toiston aikana		
Testaa ääntä		Nauhoita ääni	Siiny omiin nauhoite	ettuihin ääniin
			Tallenna	a Sulje

Jos käytät **Muokkaa painikkeen sisältöä** työkalua, saat tehtyä kaikki tarvittavat muutokset kerralla.

	Kuvahaku 4
	Sisältötyökalu
	< <u>< Ed. painike</u> set
	Painikkeen teksti: kaunis
	Kuva
	kaunis 🖻 🖏
kaunis * * * * * * * * * * * * *	Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis Kaunis
hanska sukka	Yes -
	Aani O Ei ääntä O Puhu teksti painikkeesta O Puhu teksti:
hiha saappaat	Tallenna ja siirry seuraavaan Tallenna Sulje

Uuden painikkeen (ruudun) luominen

Tiedosto Muokkaa N	äytä Asettelu	Painike	Kuva	Sivu	Työkalut	Asetukset	Ohje	
🗋 💕 🗐 🎒 💁 🕹	🗈 🖺 🤊 (°		Arial		• 14	• B <i>I</i>	<u>u</u> ∣ =	= =
Valinta ja sisältö								
					•	· ·		
	4							
Q 🖓 🖓 🥕	2			• • • • •	· · · · · ·	l.		
Painikeaihiot Sivulista						· · ·		
Sivu 1 (800,6)	00)					· · ·		
Ensim	näinen sivi		· · · · ·	· · · ·	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·		

Valitse hiirellä **Painiketyökalu**. Vie hiiren kohdistin haluamaasi paikkaan. Paina hiiren vasen painike pohjaan ja raahaa kursoria haluamaasi suuntaan niin kauan, että saat haluamasi kokoisen painikkeen. Kun painikkeen reunat ovat punaiset, se on aktiivinen ja voit muokata sitä, poistaa sen kokonaan painamalla delete-näppäintä tai siirtää painiketta haluamaasi paikkaan. Painiketta voi myös suurentaa tai pienentää.

Jos haluat monta samankokoista painiketta, käytä **Toistettuja kohteita -työkalua**. Valitse Toistettuja kohteita -työkalu ja vie hiiren kohdistin tekemäsi painikkeen päälle. Paina hiiren vasen painike pohjaan ja raahaa hiirtä, kunnes sinulla on tarvitsemasi määrä painikkeita.

Työkaluriviltä löytyvät painikkeiden muokkauskuvakkeet alasvetovalikkoineen.

Reunan väri kuvakkeesta voit vaihtaa painikkeen reunan väriä.

<u>@</u>-

Taustaväri kuvakkeesta saat vaihdettua painikkeen sekä sivun taustaväriä. Painikkeen ollessa aktiivinen, vaihtuu sen taustaväri, mutta jos mikään painike ei ole aktiivinen, vaihtuu sivun taustaväri.

Tekstin väri kuvakkeesta saat vaihdettua tekstin väriä.

Reunan paksuus kuvakkeesta saat vaihdettua ruudun reunojen paksuutta.

Painikkeen muoto kuvakkeesta saat muunneltua ruudun muotoa.

Painikkeen tehosteet kuvakkeesta saat valittua joko tasaisen tai liukuvärin

Painikkeen (ruutu) tai painikkeiden koon muokkaaminen

Aktivoi painike, jonka kokoa haluat muokata. Vie hiiren kursori ruudun kulmaan, jolloin ilmestyy kaksipäinen nuoli. Pidä hiiren vasen näppäin alas painettuna ja "venytä" ruutua isommaksi tai pienemmäksi.

Tiedosto Muokkaa Näytä	Asettelu Painike	Kuva	Sivu	Työkalut	Asetukset	Ohje		
i D 🜈 🗐 🤮 💁 🛍	s 🗠 🖓 🖓 🖓	Arial		- 14	• B <i>I</i>	<u>u</u> = =	≡ ‡	- 2
Valinta ja sisältö								
🗟 T 🏓 🔳 🚵								- ·
Lisää			:			1		T. E
🕞 💱 🗛 🖳 🎸						:		:
Erikoinen								
🔍 🗟 🏗 🧨 🖊		:	:			:		. :
Painikeaihiot Sivulista						1	: :	Ē
Sivu 1 (800,600)		· · · · ·	· · · · ·				· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	· · · ·
Ensimmäinen s	ivi	· · · · ·	· · · · ·			· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	· · · · · ·	
		1	1	1				

Aktivoi kaikki painikkeet, jotka haluat muokata. Aktivointi tehdään raahaamalla hiirellä niin, että katkoviivoitus ympäröi kaikki halutut painikkeet. Voit suurentaa tai pienentää kaikki aktiivisena olevat painikkeet kerralla viemällä hiiren kursorin ruudukon reunaan tai kulmaan ja raahaamalla hiiren vasen painike alas painettuna.

Pop up ihmiset - sivun päivittäminen

Pop up Ihmiset -sivulla on valmiina painikkeita, joissa lukee "nimi".

Käytä näitä painikkeita, kun tekstiksi tulee jokin erisnimi. Tällöin taivutin osaa taivuttaa nimen oikein. Näiden painikkeiden muokkaus on helppo tehdä ajotilassa **Painikkeen muokkaus-työkalulla**. (katso ohje s.7) **Muista lisätä nimen perään välilyönti.**

Linkittäminen tai linkityksen vaihtaminen

Kun haluat linkittää painikkeen uuteen sivuun:

1. Aktivoi painike johon haluat lisätä linkin.

2. Klikkaa Lisää painikkeisiin linkkejä -painiketta, jolloin oikeaan reunaan aukeaa linkkityökalu.

3. Laita ruksi kohtaan **Siirry sivulle** ja valitse luettelosta haluamasi sivu. Jos haluat poistaa linkityksen, laita ruksi kohtaan **Ei linkkiä**.

4. Klikkaa lopuksi tallenna ja sulje.

5. Klikkaa vielä työkaluriviltä tallenna painiketta.

Muista poistaa ylimääräiset komennot!

Ruutu, joka linkittyy uuteen sivuun, ei lähetä kuvaa viestiriville.

Linkkityökalu		×
	värit ja muodot	
) Ei linkkiä		
🔿 Takaisin		
Siirry sivulle:	s.7.9 7.10. kuvaileva_värit	Valitse
O Siirry sivustoon:		Selaa
O Muu:	Takaisin edelliseen sivustoon $\sim$	
Palaa yhden valinnan jälkeer	1 Ta	allenna Sulje

Valmiin viestin tekeminen tai vaihtaminen

Kun haluat tehdä uuden valmiin viestin tai vaihtaa jonkin jo olemassa olevan viestin

- 1. Klikkaa 2 x painikkeen päällä -> oikealle avautuu Älypainiketyypit ja toiminnot
- 2. Klikkaa 2 x kohtaa "Toista ääni"

3. Laita ruksi kohtaan "Puhu teksti" ja kirjoita haluamasi viesti seuraavasti: #, välilyönti, viestisi ja loppuun vielä välilyönti. Älä käytä pistettä äläkä rivinvaihtoa!

- 4. Klikkaa ok -> tallenna -> sulje.
- 5. Tallenna vielä työkalurivillä.

Älypainiketyypit ja t	oiminnot		×	Toista ääni		×
Alypainiketyypi Ei mitään. Tämä (	tykkää tykkää on tavallinen painike.	n susta	Muuta	Aânityyppi ● Synteettinen puhe ○ Nauhoitettu aani ○ Äanitiedosto	Toista Pysäytä	Selaa
Toiminnot	Tedat	Dubush		Teksti puheeksi		
Toista aani	Synteettipen p	Aani			n roketi	
Kirjoita Viive Tyhjenna	Painikkeen tek 1 sekuntia	Viest-ikkuna Sekalainen Viest-ikkuna		Puhu teksti: Sekalainen	# minä tykkään susta	Äännä
• •	Lisää	Poista	Ominaisuudet.	🗌 Odota kunnes ää	nen toisto on loppunut ennen skriptin jatkamista	OK Cancel

Kirjoita viesti sen mukaan, miltä haluat sen kuulostavan. Vieraskieliset sanat tulee kirjoittaa ääntämistavan mukaan.

Valmiisiin viesteihin on lisätty komento viestin poistamisesta viestiriviltä 1 sekunnin viiveellä. Tämä komento lisätään painikkeen toiminnot; välilehdeltä "sekalainen" -> kohta "Toiminnan suorittaminen" -> viive 1s -> ja välilehdeltä "viesti ikkuna" -> kohta "Pyyhi" ->Tyhjennä.

Anna linta Landria Malantari Anatologat Tuiniinti Ciblici	n ni D nin	Kalianai	Mathematica	l la familia de	Million Distance
iesti-ikkuna Sekalainen Musiikkisoitin Fraasit Kuvannäyttäjä	Aäni	Tekstitiedostot	Muuttuja	Kamera	Sanan ennustus
Saatavilla olevat toiminnot		Kuvaus —			
Siiny kirjanmerkkiin		Ei toimintoa vali	ttuna		
Poista kirjanmerkki					
Leikepöytä	_				
Kopioi teksti	_				
Toiminnon suorittaminen	E				
Viive					
Tulostus	_				
Tulosta sivusto					
Tulosta sivu	-				
A to the other					

Å	÷		50 	kaliki	vimeisin	pikariestt
ola ^	haluta	mennä	voida	aloitus-sivulle komentosivulle	seuraava ni	kusymys
	alemmin	myöhemmin	∧ vaita			
Кузутуз		mkä	/ missā			Verbi Pr. 1 Pr. 1 Pr
?	?	?	✻			vapas-sita *****
miksi	montako		minne			aka terreys
KYLLA	en tieda		omat jutut			kovaleva
ei merkkia	jotain	tui virhe!	monikko			turne Constant
	muuta	*	-X			matkustus kodu
				poista kaikki	poista viimeisin	pikaviestit
Ку	syā			edellinen edellinen komentosivulle komentosivulle	seuraava sivu OO	
MA						Review Broke tal juoma 1
VALMIN	VIEDTIN					verbi
						vapaa-aika A
						aika berveys
KUVASO	LUSTA	nimi	kuvaileva			kuvaileva
verb	Sub	stantivi		videot videot	via musiikkia	tunne Constantion ABC 123
					r 🍋	matkustus kodu

Tiedostoon on valmiiksi tallennettu tyhjä pohja, johon on helppo lisätä tarvittavia kuvia. Tämä löytyy sivulistalta nimellä "pohja". Tämä pohja on identtinen SähköSANOMAN muiden sivujen kanssa ja on tarkoitettu käytettäväksi, jos johonkin kategoriaan tarvitaan lisäsivuja.

Sivulistalta löytyy myös tallennettuna "omat jutut_malli " – pohja. Tälle sivulle on laitettu malliksi erilaisia painikkeita komentoineen ja taustaväreineen. Tämä löytyy ajotilassa klikkaamalla kielioppiosiosta "omat jutut" ruutua. Tai voit muokkaustilassa hakea sen sivulistalta. Painikkeita tehtäessä on suositeltavaa kopioida näitä valmiita painikkeita, jolloin kaikki tarvittavat komennot kopioituvat myös uusiin soluihin.

Muistathan näitä pohjia käyttäessäsi tallentaa muokatun sivun uudella nimellä, jotta pohja säilyy tyhjänä myös seuraavia päivityksiä varten.

Näppäimistön vaihtaminen

SähköSANOMAsta löytyy neljä erilaista näppäimistöä: abc, abcpienillä, qwerty ja qwertypienillä. Oletuksena käytössä on näppäimistä qwerty. Jos haluat vaihtaa näppäimistön toiseksi, vaihda kirjain tai numero kategoriasta löytyvän näppäimistö-painikkeen linkitys (katso ohje s.14)

Communicator 5:n asetukset

Asetuksiin pääsee tekemään muutoksia valikkoriviltä: Asetukset ->

a) Syöttötapa eli mitä hiirtä käytetään

Täältä voit valita eri hiirivaihtoehtojen välillä. Onko käytössä esim. katsehiiri vai kosketus.

Sivu	Työkalut	Ase	tukset	Ohje						
e UI	- 16	Hallinnoi käyttäjiä								
			Syöttötapa			Syöttötapa				
Πſ	halut		Skannausasetukset Kytkinnohiainen hiiriemulaatio			Valitse näiden sy	öttötapojen välil	lä		Kuvaus
)			Korost	us		🔘 Gaze Interac	ction			Valitse sivun painikkeet painamalla kosketusnäyttöä tai napsauttamalla hiiren
	M		Linkkie	en havainnollistaminen		Sosketus/hi	iri	Kosketuksen/hiiren asetukse	st	vasemmalla painikkeella. Voit käyttää myös hiirtä emuloivia laitteita.
2	646		Aänias Näppä	etukset iimistöasetukset		🔘 Kytkinskann	aus	Kytkinskannauksen asetukse	ət	
γ	olia		Tietok	ansiot		🔘 Hiiriviipyily		Hiiren viipyilyasetukset		
	^ C		Kalent Sähkö Facebo	eriasetukset postiasetukset pok-asetukset						
J	L		IR-laitt Musiik	eistoasetukset kisoittimen asetukset						OK Peruuta
) (	tutia		Kuvan	näyttäjän asetukset						
	- - ,		Kamer	an asetukset						

Kosketuksen / hiiren asetuksista voit muuttaa mm minimiaikaa, jonka painikkeen täytyy olla painettuna ennen kuin se tulee valituksi. Tällä voidaan minimoida vahingossa tehtyjä valintoja. Jos ongelmana on toistuvat valinnat, kannattaa Älä huomioi -viiveen aikaa nostaa.

Kosketuksen/hiiren asetukset	×							
Suorita valinta kun hiiren painike vapautetaan								
Valinta hiirellä napsautettaessa								
Minimiaika, jonka painikkeen täytyy olla painettuna: 0 📮	sekuntia							
Älä huomioi -viive valinnan jälkeen:	sekuntia							
Valinta vapautettaessa hiiri								
Napsausviive hiiren painikkeen vapautuksen jälkeen:	sekuntia							
Huomio: Nämä asetukset vaikuttavat myös kosketusnäytön käyttäjiin.								
OK	Peruuta							

b) Puheäänen valinta

DialoQ taivutinta käytettäessä puheääneksi tulee valita DialoQ taivutin. Mies- tai naisääni valitaan DialoQ taivuttimen omista asetuksista. (katso s.21)

Työkalut	Ase	tukset Ohje		Ääniasetukset		×
- 16		Hallinnoi käyttäjiä		Synteettinen puhe P	alauteäänet Toistolaitteet	
		Syöttötapa		🔽 Käytä keinotek	koista puhetta	
habut		Skannausasetukset		Aäni		
		Kytkinpohjainen hiiriemulaatio		Käytä ääntä:	DialoQ Taivutin 🗸	
		Korostus		Nopeus:	<u></u> 0	
A		Linkkien havainnollistaminen				
500		Ääniasetukset	$\longrightarrow$		On sangen hauskaa, etta poikupyora oi	
1.7		Näppäimistöasetukset		Palauteääni		
		Tietokansiot		Käytä ääntä:	- Kāytā samaa äāntā 🔹 🔻	
Λ		Kalenteriasetukset		Nopeus:	0	
		Sähköpostiasetukset			On sangen hauskaa, että polkupyörä oi Kokeile ääntä	
Γ		Facebook-asetukset			·	
L		IR-laitteistoasetukset				
		Musiikkisoittimen asetukset				
tutia		Kuvannäyttäjän asetukset				
4 - (		Kameran asetukset			OK Pe	eruuta

c) Äänen voimakkuuden säätäminen

Äänen voimakkuutta voidaan muuttaa tietokoneen omasta äänen voimakkuuden säätimestä tai SähköSANOMASSA ajotilassa oltaessa klikkaamalla hiiren oikeaa painiketta ja valitsemalla Lisäasetukset -> Ääni-välilehdeltä äänen voimakkuus -> + tai – painikkeista muuttamalla äänen voimakkuus halutuksi.

Ääniasetukset	—
Synteettinen puhe Palauteäänet Tostolaitteet	
Äänet ennen napsautusta:	
Käytä kuuluvaa vihiettä	Asetukset
Äänet nansai tuksen jälkeen:	
Puhu kirioittaessa päällä	
Puhu jokainen kirjain	
✓ Puhu jokainen sana	
☑ Puhu jokainen lause	
Kaikki painikkeet	
	OK Peruuta

Jos **Vihjeäänet** halutaan päälle, tulee valikkoriviltä asetukset -> ääniasetuksista valita välilehti **Palauteäänet**. Laita ruksi kohtaan "**käytä kuuluvaa vihjettä**". Tällöin ohjelma puhuu jokaisen painikkeen vihjeen aina kursorin ollessa painikkeen päällä.

 Tältä välilehdeltä voit halutessasi laittaa päälle myös napsautusäänen joko näppäimistöä käytettäessä tai kaikkiin painikkeisiin. Tällöin valinnan yhteydessä tulee "klik"-ääni.

d) Ensimmäinen sivu

Ensimmäinen sivu määrittää mikä sivu aukeaa SähköSANOMAA avattaessa.

	Sivu	Työkalut Asetukset Ohje
I		Uusi sivu
		Monista sivu
		Poista sivu
•		Sivun ominaisuudet
•		Aseta ensimmäiseksi sivuksi
•		Näytä ponnahdusikkunanana
•		Skannauskuvio
•		Käytä ruudukkoa
•		Vaihda ruudukkoa 🔹 🕨
•		Sivun toiminnot

Voit valita ja vaihtaa minkä tahansa sivun ensimmäiseksi sivuksi. Avaa ensin haluttu sivu muokkaustilaan. Tämän jälkeen valitse valikkoriviltä kohta **sivu.**

Aukeavasta valikosta valitse kohta **Aseta ensimmäiseksi sivuksi.** Haluttu sivu siirtyy sivulistan ensimmäiseksi. Muista lopuksi vielä tallentaa valikkoriviltä.

Ohjelmien asentaminen

Toimiakseen tarkoituksen mukaisesti SähköSANOMA tarvitsee seuraavat ohjelmat:

- Communicator 5 -kommunikointiohjelma
- DialoQ-taivutin

Communicator 5

Asennus

Asenna Tobii Communicator 5 käynnistämällä toimitetulla asennusmedialla oleva SetupCommunicatorSuite.exe sovellus.

Asennuksen kysyessä valitse **Täydellinen asennus**, jotta kaikki tarvittavat ominaisuudet asentuvat koneelle.

Käyttöönotto

Kun Communicator 5 käynnistetään ensimmäisen kerran, se avaa ohjatun käyttöönoton.

Syötä haluamasi **käyttäjänimi** ja valitse haluamasi puhesynteesi. Mikäli käytät taivutinta käyttävää taulustoa valitse aina DialoQ taivutin. Valitse myös syöttötapa ohjaintavasta riippuen.

Valitse käyttäjätaso, tämä vaikuttaa mitä sivustoja Communicator 5:n kotisivulla oletuksena näkyy. Tämä ei vaikuta varsinaiseen tauluston käyttöön. Kun ohjattu asennus on tehty, ohjelma pyytää aktivoimaan lisenssin. Valitse lisenssien hallinta ja syötä lisenssiavain aktivoidaksesi lisenssin.

communicator	්
Kiitos obielmistomme käuttämisestä	-y
Ei aktivoitu. Kokeilu ei ole alkanut.	
Paina Ctrl + T, jos haluat jatkaa arviointitilassa.	
Tai napsauta Lisenssien hallinta, jos olet jo ostanut lisenssin.	
Lisenssien hallinta Aloita kokeilu Sulje ohj	elma
	tobiidy

DialoQ-taivutin

Asennus

Asenna DialoQ-taivutin käynnistämällä asennusmedialta Setup_DialoQ_Taivutin-X.X.X.exe (numerointi vaihtelee asennustiedoston versiosta riippuen, esim. 1.4.3)

📴 DialoQ Taivutin - Asennus 🛛 🚽	- 🗆 X
Valitse kohdekansio Mihin DialoQ Taivutin asennetaan?	
DialoQ Taivutin asennetaan tähän kansioon.	
Valitse Seuraava jatkaaksesi. Jos haluat vaihtaa kansiota, valitse Selaa.	
C:\Program Files\Code-Q\DialoQ Taivutin	S <u>e</u> laa
Vapaata levytilaa tarvitaan vähintään 67,3 Mt.	
Seraava	> Peruuta

Suorita asennus ruudulla annettujen ohjeiden mukaisesti. Ohjelma asentaa DialoQ-taivuttimen, KobaSpeech puhesynteesiohjelman joko Onni tai Satu-äänellä tai molemmilla mikäli käytössä on kahden äänen lisenssi. Asennusohjelma asentaa myös tarvittaessa Microsoft Visual C++ Runtime –ohjelman, mikäli sitä ei ole koneelle jo asennettuna.

😰 DialoQ Taivutin - Asennus — 🗆 🗙	🕼 KobaSpeech 3 With Vocalizer Onni - Finnish - InstallShield Wizard 🛛 🗙
Valitse muut toiminnot Mitä muita toimintoja suoritetaan?	Welcome to the InstallShield Wizard for KobaSpeech 3 With Vocalizer Onni - Finnish
Valitse muut toiminnot, jotka haluat Asennuksen suorittavan samalla kun DialoQ Taivutin asennetaan. Valitse Seuraava, kun olet valmis. Asenna Microsoft Visual C++Runtime Asenna puheääni Onni (suomi) Satu (suomi) Molemmat puheäänet (vaatii 2 äänen lisenssin)	The InstallShield(R) Wizard will install KobaSpeech 3 With Vocalizer Onni - Finnish on your computer. To continue, dick Next. WARNING: This program is protected by copyright law and international treaties.
< <u>T</u> akaisin <u>S</u> euraava > Peruuta	< Back Next > Cancel

Käyttöönotto

Kun DialoQ-taivutin on asennettu, se pitää aktivoida. Asennusohjelma pyytää käynnistämään lisenssin aktivoinnin asennuksen lopuksi. Se voidaan myös käynnistää manuaalisesti Windowsin Käynnistä-valikosta avaamalla sieltä DialoQ Taivutin ja valitsemalla Lisenssinhallinta. Syötä lisenssiavain avautuvaan ikkunaan ja aktivoi se painamalla Hae lisenssi. Huom! Lisenssin aktivointi vaatii internetyhteyden.

DialoQ Lisenssityökalu	×
Lisenssiavain:	
Syötä DialoQ Taivutin -ohjelman lisenssiavain yllä oleviin kenttiin.	
Hae lisenssi	
	_

Myös puheääni/äänet pitää aktivoida omalla lisenssiavaimellaan. Avaa Windowsin Käynnistävalikosta KobaSpeech 3 ja sieltä KobaSpeech Activation -ohjelma

Syötä puheäänen lisenssiavain Serial number -kenttään ja paina Activate Automatically -painiketta jolloin lisenssi aktivoituu.

ctivation				-		×
Demo lic	ense expir	es on 25.6.20	17			
	Visit this	website to ac	tivate your s	oftware mar	ually:	
	http://re	gistration.koba	vision.be/K	53/?LangCo	de=en	
tivated:	All					
talled:	2					
S:						
sh For Kob sh For Kob	aSpeech aSpeech	3 3				^
						~
				C	Ж	
	tivated: tivated: s: sh For Kob	ctivation	ctivation Demo license expires on 25.6.20 Activat Visit this website to ac http://registration.koba ivated: All talled: 2 s: sh For Koba Speech 3 sh For Koba Speech 3	ctivation Demo license expires on 25.6.2017 Activate Automatic Vist this website to activate your s http://registration.kobavision.be/Ki ivated: All failed: 2 s: sh For KobaSpeech 3 sh For KobaSpeech 3	ctivation – Demo license expires on 25.6.2017 Central Control	ctivation – Demo license expires on 25.6.2017 Demo license expires on 25.6.2017 Activate Automatically Visit this website to activate your software manually: http://registration.kobavision.be/KS3/?LangCode=en ivated: All talled: 2 s: si sh For KobaSpeech 3 sh For KobaSpeech 3 sh For KobaSpeech 3

Jos käytössä on kaksi ääntä valitse haluamasi ääni menemällä Windowsin Käynnistä-valikkoon, valitsemalla DialoQ Taivutin ja avaamalla Taivuttimen Asetukset (32-bit). Avautuvasta ikkunasta voit valita joko Onni tai Satu äänen sekä säätää puhesynteesin korkeutta ja nopeutta sekä muutamia muita asetuksia.

SähköSANOMA -tauluston asentaminen ja käyttöönotto

Vie muistitikulta taulusto (esim SähköSANOMA 48koulu viesti jää) Communicator 5:n Minun sivustoni hakemistoon. (Sijainti \Tiedostot\Communicator 5\Käyttäjän nimi\Minun sivustoni\)

dosto Aloitus Jaa Näytä								^
Kinnitä kakäyttöön	a i poliku ikakuvake	Sirrä Kopioi kohteeseen + kohteeseen +	Poista • uudelleen	Uusi kansio	Ominaisuud	fet 🖉 Historia	Valits	t kaikki valinnat einen valin
Leikepöytä		Jarjesta		Uusi		Avaa	V	alitse
- → ~ ↑ 🛗 > Támā tietoko	ne > Tiedi	ostot >			¥ 0	Hae: Tiedost	308	,
·	Nimi		Mucki	tauspāivā	Тууррі ^	Koko		
🖈 Pikakilyttö	. Ar	inimistansin	20.3.20	17 10 44	Tiedostokans	in .		
Tyópöytä 🖈	6	ommunicator 5	29.3.20	117 9:47	Tiedostokans	io		
👆 Ladatut tiedostot 🛛 🖈	Dt	ballogs	31.5.20	116 12:56	Tiedostokans	цю		
😫 Tiedostot 🛷	ha	rjoitus	19.4.20	116 10:06	Tiedostokans	io		
📰 Kuvat 🛛 🦸	Ka	waukset 14.4.2016	20.4.20	16 10:33	Tiedostokans	iio		
Iso taulusto	lo lo	go.aep Logs	13.3.20	17 11:31	Tiedostokans	sio		
Iso taulusto	- m	atkalaskut	16.12.2	016 8:42	Tiedostokans	úo		
Iso taulusto cdd	<u> </u>	ind WorkStation Sessions	31.5.20	16 12:56	Tiedostokans	áo		
iso taubuto Sähkösanoma di	- M	y Boards	29.3.20	117 9.28	Tiedostokans	áo		
Iso taulusto Sahkosanoma 45		My Received Files		30.11.2015 21:27		aio		
秀 OneDrive - Kehitysvammaliitto	- Or	mat Lomakkeet	1.6.201	7 9:04	Tiedostokans	aio		
Tāmā tietokone	0	utlook-tiedostot	16.5.20	116 12:07	Tiedostokans	io		
- Kunat	R.	rudukkoryhmät	21.6.20	16 10:45	Tiedostokans	io		
L Ladad Cadada	Sa	inalistat	7.6.201	6 8:23	Tiedostokans	io		
- Leostut sepostot	58	hköSANOMA lasten com5	29.3.20	117 9:45	Tiedostokans	io		
Musikki	TA	UKE .	5.9.201	6 14:46	Tiedostokans	io .		
Tiedostot	TO	suite	28.3.20	117 15:03	Tiedostokans	20		
Tyópöytä	0.	usi kansio	5.4.201	7 14:30	Tiedostokans	20		
Videot	Va Va	staanotetut tiedostot	1.2.201	0 11:40	Tiedostokans	20		

Tauluston asettaminen aloitussivuksi

Avaa Communicator 5:n Kotisivu ja valitse Muokkaa kotisivua ja paina Lisää sivustot painiketta.

Valitse Minun sivustoni.

Valitse avautuvasta ikkunasta Lasten SähköSANOMA ja klikkaa ylhäältä Lisää kotisivulle. Sulje ikkuna ylhäällä olevasta ruksista.

Valitse lisäämäsi sivusto (SähköSANOMA) ja valitse **Aseta aloitussivuksi** oikealla olevasta valikosta. Varmista valinta. Nyt Communicator 5 avautuu automaattisesti valittuun taulustoon aina avattaessa.

Kirjaa tälle aukeamalle, mitä muokkauksia teet SähköSANOMAAN: Tikoteekin tietokoneella ja tabletilla toimivat kommunikointitaulustot Windows-käyttöjärjestelmässä:

- Lasten SähköSANOMA
- SähköSANOMA
- TAIKE

Taulustot ovat saatavilla sekä Communicator 5- että Speaking Dynamically Pro -ohjelmille.

Tietotekniikka ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki Kehitysvammaliitto ry Viljatie 4 B, 00700 Helsinki, puh. 09-34809370 tikoteekki@kvl.fi, www.tikoteekki.fi